

Boekbespreking

DE KRISIS VAN DE KAPITALISTISCHE EKONOMIE,

een werkuitgave van KRITAK - Verspreidingscentrum en uitgeverij,
Heverlee, 1976.

M. Eyskens :

DE BELGISCHE EKONOMIE TUSSEN KRISIS EN HERNEMING

in : Intermediair, Tijdschrift voor leidinggevende personen,
7e jaargang, nummer 13, 2 juli 1976.

Toen ik de brochure van KRITAK ter hand nam, moest ik onwillekeurig denken aan het, al dan niet apokriefe, citaat van Galilei, de woorden die hij sprak op het ogenblik dat hij gedwongen werd zijn wetenschappelijke theorie af te zweren "En toch draait ze!".

Dat een aantal studenten in de economie aan de Katholieke Universiteit van Leuven er konden toe komen - ondanks de reaktionaire indoktrinatie die hun professoren er stelselmatig doorvoeren (en denk niet dat Leuven daarbij alleen staat) de marxistische economie ernstig te gaan studeren, bespreken en creatief assimileren, bewijst eens te meer dat het ongedaan werk is een wetenschappelijke manier van denken, een discipline die aansluit op de werkelijkheid, voor langere tijd uit te schakelen.

In hun inleiding schrijven de auteurs "We hopen dat we grondig genoeg gewerkt hebben om enerzijds de karikaturale voorstelling en analoge "weerlegging" van de marxistische economie uit onze kursussen te ontkrachten, en om anderzijds het wantrouwen van de meeste studenten tegenover de rudimentaire en oververeenvoudigde schema's van pamfletten e.d. weg te werken". De brochure in kwestie telt 75 bladzijden en kost 70 frank. Elk student, die een poging doet om de wereld, zoals hij rondom hem waait en draait, te begrijpen, moet zonder meer die vier pintjes uitsparen en hem dit werkje aanschaffen.

Ziehier de korte inhoud ervan :

1. de bewegingswetten van de kapitalistische economie (waarin enkele fundamentele aspecten van de economie bestudeerd worden),
2. de naoorlogse expansiefase,

3. de verhouding centrum-periferie (waarin de kapitalistische ontwikkeling in het verleden kort geschetst wordt, het ontstaan van het kolonialisme in de vorige eeuw en de verdere evolutie van deze specifieke vorm van internationale uitbuiting der volkeren van naderbij bekeken wordt, om dan iets meer in detail in te gaan op de oliecrisis der laatste jaren),
4. de monetaire crisis,
5. België en de crisis (en de crisis op wereldvlak).

Dat het werkje door verschillende groepen geschreven werd, heeft onvermijdelijk sporen nagelaten. Bepaalde lijnen worden niet altijd klaar en duidelijk doorgetrokken en bepaalde definities had men anderzijds misschien wel wat precieser gewenst. Maar dit zijn dan de nadelen van de voordelen van dit stukje kollektief werk, dat in zijn geheel zo'n intelligent en onafhankelijk vorse uitstraalt dat men enkele onnauwkeurigheden graag op de koop toe neemt. Des te griffer, daar het werkje niet als een eindpunt beschouwd wordt door zijn auteurs, maar eerder als een aansporing tot studie, discussie en debat. Het kollektief preciseert dit duidelijk op bladzijde 29, waar men leest dat men bepaalde artikels moet "opvatten als aanwijzingen, of beter nog, probleemstellingen". En als probleemstellingen laten ze inderdaad niets aan duidelijkheid te wensen over.

Dat, zoals het in voetnota 1 heet, de samenstellers van de brochure het standpunt van twee onder hen, volgens hetwelk "de tegenstelling tussen het amerikaans imperialisme en het zozegde russische "sociaal-imperialisme" het belangrijkste kenmerk van dit ogenblik is", niet konden bijtreden, pleit voor hun zin voor werkelijkheid en hun intelligentie. Naar analogie met het verschijnen van deze brochure aan de KUL mag men, zonder gevaar zich te vergissen, gerust stellen dat ook in die landen, waar dergelijke ideologische onzin akademisch gedoceerd wordt, vroeg of laat het wetenschappelijk marxistisch denken zich onweerstaanbaar opnieuw zal doorzetten.

+ + +

Nu ik het hier toch over ideologische humbug heb, is het misschien wel prettig enkele passages te citeren uit de bijdrage van M.Eyskens in het tijdschrift Intermediair (voor leidinggevende personen!).

quote

Het stellen, laat staan het eenzijdig beantwoorden van de schuldvraag, in ver-

band met de recente economische crisis, dient tot niets en belet vaak het tot stand komen van een vruchtbaar dialoog. (...) Wil men dan toch moraliseren, is het nog best de huidige stagflatiecrisis toe te schrijven aan een kollektieve zonde. (...) Tussen de consensus-democratie, die poogt door gemeenschappelijk overleg (...) tot besluitvorming te komen enerzijds en het avontuur van het anarchistisch experiment, is geen derde weg bewandelbaar. Het is alles of niets.

unquote

We hebben dus allemaal schuld aan de crisis, wie zonder zonde is werpe de eerste steen, en het enige alternatief voor het kapitalisme is de anarchie!

M.Eyskens trekt uit voorgaande beschouwingen ook "lessen" en de voorgestelde remedies zijn vanzelfsprekend "klassiek" : men dient o.a. een index in te voeren die "minder gevoelig is", loonstijgingen zijn sowieso te matigen, gezinnen zou men "een veralgemeende formule van gedwongen sparen kunnen opleggen", waarbij die spaargelden "uit de geldomloop genomen zouden worden en derhalve ook renteloos beheerd door bv. de Nationale Bank", de sociale uitgaven dienen verminderd, de ziekteverzekering verder afgebouwd, de pensioenen ingekrompen, "... en een soort basispensioen voor iedereen waarborgen, wat ook de hoogte moge wezen van zijn inkomen of de hoogte van de sociale bijdragen, die hij tijdens zijn loopbaan heeft gestort".

Over de werkloosheid van de universitair afgestudeerden heeft de geleerde schrijver het ook even : "Wat dit betreft, kan enig soelaas worden gevonden in het organiseren van part-time taken. De beschikbare vrije tijd zou kunnen aangewend voor bijscholing of studieverblijven in het buitenland". Wie dat betalen zou in deze tijd van besparingen wordt niet gezegd.

Nummer 13 van het tijdschrift Intermediair wordt in het teken gesteld van de industriële archeologie....

Dr.Guy Cooreman.

+ + +

AMERIKA'S STRATEGIE NA VIETNAM,

pocket verschenen bij KRITAK - Verspreidingscentrum en uitgeverij
Heverlee, 1976, prijs : 45 F.

Deze brochure bevat artikelen van de hand van James F. Petras en Michael T. Klare. J. Petras is professor in de sociologie aan de universiteit van de staat New-York te Binghamton en zetelt als jurilid in het tweede Russell-Tribunaal. T. Klare is de auteur van het boek "War without End", America's planning for the next Vietnams (1972), staflid van het North American Congress on Latin MAmerica en medewerker aan het National Institute te Amsterdam.

+ + +

Het artikel van J. Petras is een bewerkte versie van wat van zijn hand in "Le Monde Diplomatique" van februari 1976 verscheen onder de titel "Le mythe du déclin Américain".

Petras waarschuwt voor de ideeën, die in de jaren zeventig zouden ontstaan zijn, en die hij "de mythe van de Amerikaanse neergang" noemt. Hiermede bedoelde hij de neergang van het Amerikaanse imperialisme, wat hij de Amerikaanse imperiumstaat noemt.

Petras beweert dat, zo de internationale conjunctuur in de periode 1969-1973 ongunstig is geweest voor het Amerikaans imperialisme, dit een louter conjuncturele verzwakking was en geenszins een in kwestie stellen van de globale overheersingsstructuren van datzelfde imperialisme.

Het is moeilijk uit te maken met wie Petras hier polemiseert. De kommunisten hebben het Amerikaanse imperialisme nooit tot de categorie van de papieren tijgers herleid en steeds rekening gehouden met de macht en de mogelijkheden van de Amerikaanse imperiumstaat.

Petras geeft in zijn artikel heel wat voorbeelden die aantonen op welke wijze het Amerikaanse imperialisme, na de nederlagen die het heeft moeten inkasseren, zijn planetaire overheersing opnieuw uitbouwde. Wij kunnen onmogelijk in deze bespreking alle voorbeelden aanhalen die door Petras worden besproken om zijn tezis te staven. Wij kunnen evenwel zeggen dat er in Petras' artikel heel wat stof zit die een klare kijk werpt op de moderne methodes van imperialistische overheersing.

Dit neemt niet weg, dat er in Petras' argumentatie ook stof tot verwarring

zit. Zo beschuldigt hij er "de kommunistische landen" van ook bijgedragen te hebben tot de expansie van de Amerikaanse imperialistische operaties in Afrika, Latijns-Amerika en West-Europa. "De detente-politiek leidde tot economische en politieke winst: concurrenten werd het gras voor de voeten weg-gemaaid en de revolutionaire bewegingen kregen geen steun meer van de kommunisten...". Verder kunnen we dan weer lezen dat onder de kommunistische landen ook China en zijn aanhang moet verstaan worden "... die openlijk hebben samengewerkt met de pro-Amerikaanse krachten in het ondermijningswerk van de socialistische en revolutionaire krachten, die gesteund werden door de USSR of die de Amerikaanse hegemonie in Chili, Angola en elders bedreigen."

En daar zit wel verwarring in.

Petras gaat verder : "In Azië hebben zowel Russen als Chinezen bijgedragen tot de consolidatie van het kapitalisme en tot de toekomstige Amerikaanse penetratie in Pakistan en Sri-Lanka. De Chinezen ondersteunen niet-revolutionaire regimes, terwijl de Russen hun best doen de diktatuur van Mw. Ghandi te ondersteunen".

Het is onbetwistbaar dat China niet enkel niet-revolutionaire regimes ondersteunt (waarom die voorzichtigheid?), maar openlijk kontra-revolutionaire regimes en groepen steunt.

Wij hebben hier geenszins de intentie om het Indiase staatsbestel en Mevrouw Ghandi's politiek te verdedigen. Maar wat door Petras aan haar wordt verweten, en meteen op een rijtje wordt gezet met "diktaturen" vergt een weinig objectiviteit. Mevrouw Ghandi is opgetreden tegen uiterst rechtse groepen en we blijven dan nog bescheiden in onze uitdrukking. In feite ging het tegen pro-fascistische groepen die zich ook achter religieuze motieven verbergen.

Tot besluit van zijn artikel schrijft Petras dat een "nieuwe cyclus van concurrentie en rivaliteiten (tussen de V.S. en haar kapitalistische concurrenten, nota van mij) kunnen in een verder afliggende toekomst de politieke voorwaarden scheppen die de krachtsverhoudingen binnen de V.S.A. wijzigen, die de imperiale staat zullen verzwakken en meteen een nieuwe historische periode openen, die van de neergang van de imperiale Amerikaanse macht".

We kunnen het met Petras wel eens zijn dat de neergang van het Amerikaanse imperialisme in allerlaatste instantie bewerkt zal worden door het volk in de V.S. zelf. Dat daarbij de concurrentie en de rivaliteiten tussen de V.S. en haar kapitalistische mededingers een rol zal spelen is eveneens waar. Petras vergeet echter een andere, zeer belangrijke faktor : de vredespolitiek

van de socialistische landen, waarvan hij de revolutionaire betekenis
blijkbaar niet inziet.

+ + +

Michael T. Klare op zijn beurt, heeft het vooral over de militaire politiek
van de V.S. na Vietnam. Die politiek is samengevat in de titel van het arti-
kel "Razendsnel ingrijpen met enorme vuurkracht".

De studie die Klare over die militaire politiek heeft gemaakt, werpt een
duidelijk licht op het gevaarlijke en avontuurlijke karakter ervan. Uit de
filosofie van Amerika's militaire politiek, kan men opmaken dat deze niet
enkel gericht is tegen de Sovjet-Unie en andere socialistische landen, maar
tevens tegen al de volkeren die het koloniale of neo-koloniale juk willen
afwerpen, én eveneens tegen de arbeidersbeweging uit de geïndustrialiseerde
kapitalistische landen. Eigenlijk is deze filosofie niet nieuw. Spaak sprak
destijds, toen hij sekretaris-generaal van de NAVO was, over "de binnen-
landse vijand" die er moest ondergehouden worden.

"We zullen mobiele, parate strijdkrachten nodig hebben om conflicten te voor-
komen of in bepaalde gevallen te onderdrukken, voordat die conflicten zich
hebben kunnen uitbreiden" (generaal Taylor in "Foreign Affairs"-1974). Om het
snelle ingrijpen mogelijk te maken, werden enorme jumbo-straalvliegtuigen
ontwikkeld, zoals de Boeing 747 en de Lockheed C.5 A.

Die onderdrukings- en interventiestrijdkrachten worden in het Pentagon's
jargon "de mobiele brandweer" genoemd. Die brandweer "moet dan ook centraal
gelegerd worden om snel naar ieder gebied in de wereld gestuurd te worden".
Het is dus duidelijk dat het niet alleen gaat om "de vrijheid" tegen het
"kommunistisch blok" te verdedigen, maar dat het gaat om "ieder gebied in de
wereld".

Klare geeft een sterk gedocumenteerde bijdrage over de imperialistische po-
litiek van de V.S. en zijn uitwerking op het militaire terrein.

Interessant is ook het besluit: "Het zijn minder de russen, de chinezen of
zelfs de arabieren die aanleiding geven tot bewapening, dan wel de bloed-
eigen belangen van industriële, wetenschappelijke en bureaucratische orga-
nisaties, en de psychologisch bepaalde behoefte aan het hebben van een vij-
and aan wie de schuld van alle ellende kan worden gegeven".

Ongetwijfeld heeft Klare een ware aanklacht geschreven tegen het amerikaans imperialisme. Toch heeft men de indruk na het lezen dat er tegen deze enorme macht weinig of niets te doen is, dan aanklagen.

De industriële en technische capaciteiten van de V.S. maken het mogelijk een indrukwekkend militair apparaat tot stand te brengen. Men mag niet uit het oog verliezen dat de militaire politiek van het imperialisme niet altijd rationeel uitgewerkt wordt, maar vaak een uitvloeisel is van kapitalistische drukkingsgroepen en het uitdelen van steekpenningen schering en inslag is.

Zo werd er voor enkele jaren heel wat publiciteit gemaakt voor tactische atoomwapens. Amerika's oorlogsindustrie fabriceerde ze en verkocht ze door aan de Europese belastingbetaler - zodat er 7000 liggen opgestapeld hier in Europa. Men vergat evenwel dat ook de overzijde zulke wapens kon ontwikkelen, en dat bij ieder schot een tegenschot te verwachten was. Om zich in dat geval aan het antwoord van "de vijand" te onttrekken, moesten de eenheden zeer mobiel gemaakt worden. Maar mobiliteit alleen volstaat niet. Men moet daarbij over een voldoende operationele ruimte beschikken. (Daarbij gaat het niet langer om de eenheden een paar kilometer te verplaatsen; er moet veeleer in honderden kilometers gedacht worden). De realiteit is nu zo dat West-Europa niet over zulke ruimte beschikt. Vandaar ook weer de tendens om de "slagkracht" naar zeeën en oceanen uit te breiden.

Een ander element dat klaarblijkelijk werd vergeten is dat bij het gebruik van (taktische) atoomwapens, er ernstige atmosferische storingen optreden, die op hun beurt de radiografische verbindingen en geleidingen, waarop een moderne oorlogsuitrusting steunt, volledig in de war sturen. Het militaire is, zoals iedere andere categorie, onderworpen aan de wetten van de dialectische ontwikkeling. F. Engels schreef reeds in zijn Anti-Dühring in het hoofdstuk over de theorie van het geweld: "Der Militarismus beherrscht und verschlingt Europa. Aber dieser Militarismus trägt auch den Kiem seines eignen Untergangs in sich...., der Militarismus geht unter an der Dialektik seiner eignen Entwicklung....".

Het gaat hierbij niet alleen om de militair-technische ontwikkeling, maar eveneens om de financiële implicaties. De enorme financiële middelen die voor de bewapening worden geëist, gaan uiteindelijk de economie dodelijk ondermijnen, en dit vooral omdat de bestaande machtsverhoudingen vandaag in de wereld (tussen socialisme en kapitalisme) het bereiken van het gestelde objektief uitzichtloos maken. Een herverdeling van de wereld ten koste van de socialistische landen zit er niet langer in.

De neergang van het imperialisme en de bewapeningskoers is evenwel geen automatisch proces. Hier moet ook de mens ingrijpen. In dit licht moet ook de inspanning gezien worden, die door de buitenlandse politiek van de socialistische landen gevoerd wordt. Over dit laatste kunnen we in het bestek van deze bijdrage niet verder uitweiden.

A.De Coninck.

De besproken brochures kunnen besteld worden bij het F.Masereel Fonds te Brussel, door storting op onze postcheckrekening en vermelding van de gewenste titel(s).

Eind december 1976 verschijnt bij uitgeverij Ontwikkeling te Antwerpen een auto-biografisch werk van de hand van leraar-kunstschilder

LODE SEBREGTS : DRIE GENERATIES.

Voor-intekeningen kunnen nog tot die datum geschieden bij de uitgeverij zelf, of bij het Masereel Fonds. Intekenprijs : 290 F. + verzendingskosten. (20 F).

Het redaktiekomitee van het v.m.t. is samengesteld als volgt :

Robert Baert, Herman Balthazar, Bert Brouwers, John Bultinck, Koen Calliauw, Bob Carlier, Bert Comhaire, Guy Cooreman, Ludo Cuyvers, Jan Debrouwere, Chantal De Smet, Emiel Dewilde, Piet Frantzen, Wim Meeusen, Leo Michielsens, Jacky Nagels, Micheline Roelandt, Jef Turf, Marijke Van Hemeldonck, Juul Verhelst.

Jaargang 1976 : gewoon abonnement 250 F. (vier nummers)
 studenten 200 F.
 per los nummer : 70 F.

Maar natuurlijk zijn steunabonnementen ons zeer welkom !

Alle stortingen : postrekening 000-0944464-72 t.n.v. Frans Masereel
Fonds vzw., Stalingradlaan 18/20, 1000 Brussel.

Redactie-adres : Stalingradlaan 18/20, 1000 Brussel-tel.02/512.90.15
verantwoordelijke uitgever: L.Brabans, Stalingradlaan 18, 1000 Brussel.